

TOMAS AKVINIETIS

SVARSTYTI KLAUSIMAI APIE BLOGĮ

PIRMOJO KLAUSIMO KETVIRTAS ARTIKULAS

Disputed Questions On Evil,

QUESTION 1, ARTICLE 4

Atsivertę traktato *Apie blogį* pirmojo klausimo ketvirtąjį artikulą iš blogio metafizikos patenkame į etikos sritį. Iki šiol nagrinėtuose artikuluose etikos klausimai buvo keliami metafizikos kontekste ir svarstomi tik epizodiškai, kaip platesnių temų sudėtinės dalys. Dabar gi etikai ir teisei priklausančius terminus „bausmė“ (*poena*) ir „kaltė“ (*culpa*)¹ skaitome artikulo pavadinime, kuris sako, kad tekste iš metafiziškai traktuotos blogio sampratos bus bandoma dedukuoti etines jo atmainas, todėl reikia tikėtis metafizikos ir etikos problemų susipynimo.

Kaip įprasta, pirmiausia išdėstomi autoriaus požiūrio neatitinkantys argumentai. Devyni iš jų (išskyrus penktąjį) įtaigauja, kad taip skirstyti nedera, nes kaltė iš tikrųjų yra bausmė. Kiti keturi – priešingai, teigia, kad blogį reikėtų skirstyti į daugiau rūšių. Tomas sutinka, kad apskritai blogio rūšių yra kur kas daugiau, tačiau protingų, valia veikiančių kūrinių veiklos srityje – doros srityje – blogis turi būti ypatingu skirstymu suskirstytas būtent į kaltę ir bausmę.

Toks skirstymas remiasi bendresniu blogio skirstymu į veikėjo blogį ir veikimo blogį. Jis ypatingas, nes veikiantysis yra protingas, o veiksmas – laisvai pasirinktas. Tuo tarpu kitų veikėjų veiksmas yra prigimties determinuoti ir siekia tik tam tikrų paskirų gėrybių. Protinga būtybė suvokia ne tik paskiras gėrybes, bet ir bendrąjį gėrį, kurio gali siekti savo laisva valia. Pasirinkdama paskirą gėrį, kuris trukdo siekti bendrojo gėrio, protinga būtybė į savo veiklą įtraukia netvarką ir tuo nusikalsta. Todėl doros srityje veikėjo blogis kyla iš veikimo blogio, t.y. bausmė iš kaltės (ne taip kaip gamtoje, kur veikimo blogis kyla iš veikėjo blogio).

Noras kaltę redukuoti į bausmę kyla todėl, kad kaltė ir bausmė yra glaudžiai susijusios: kiekvienai kaltei būdinga veikimo netvarka gali būti traktuojama kaip bausmė. Todėl tas pats dalykas gali būti suprantamas ir kaip kaltė, ir kaip bausmė, tačiau, pabrėžia Tomas, skirtingais požiūriais, nes yra ne tik kaltė ir bausmė vienijančių dalykų, bet ir jas vieną nuo kitos aiškiai skiriančių: kaltė yra veiksmo blogis, bausmė – atlikėjo blogis, kaltė daroma laisva valia, o bausmė patiriama prieš valią, kaltės išraiška veiksmas, bausmės – kančia.

| Dail. Beato Angelico

RAKTAŽODŽIAI: etika, blogis, valia, malonumas, kaltė, kančia, nerimas, bausmė, garbė.

KEY WORDS: ethics, evil, will, pleasure, guilt, suffering, anxiety, punishment, glory.

Pasak Tomo, bausmei būdinga sąsaja su kalte, priešingumas valiai ir kančia. Todėl kaltei turėtų būti būdinga sąsaja su bausme, palankumas valiai ir netikras malonumas arba netikra garbė. Kaltės ir bausmės sąsaja nereikalauja, kad nusikaltėlis būtų pagautas ir nubaustas, nes pati kaltė, kaip netvarkingas veiks- mas, kurį lydi baimė ar nerimas, yra bausmė. Palankumas reiškia tai, kad veikiama laisvu apsisprendimu; malonumas ir garbė – tai, kad siekiama tam tikro gėrio, kuris iš tiesų yra protingos būtybės blogis.

Literatūra ir nuorodos

¹ Šis, kaip ir kitas Tomo vartojamas žodis *peccatum*, reiškia tiek kalbę, tiek nuodėmę.

Gintautas VYŠNIAUSKAS
Kultūros, filosofijos ir meno institutas

4 ARTIKULAS

AR BLOGIS TINKAMAI SKIRSTOMAS Į BAUSMĘ IR KALTĘ

Atrodo, kad netinkamai.

1. Juk kiekvienas geras suskirstymas yra suskirstymas į priešingybes. O bausmė ir kaltė nėra priešingybės, nes tam tikra nuodėmė yra nuodėmės bausmė, kaip Grigalius sako *Pamoksle pagal Ezekielio knygą*. Vadinasi, blogis netinkamai skirstomas į bausmę ir kalbę.
2. Tačiau buvo sakoma, kad nuodėmė yra bausmė ne tiek, kiek ji yra nuodėmė, o dėl tam tikro sutapimo. BET PRIEŠINGAI, veiksma tiek, kiek jis yra netvarkingas, yra blogas. Ir kiek netvarkingas, tiek jis yra bausmė: juk Augustinas pirmoje *Išpažinimų* knygoje sako: *Taip Tu esi nustatęs, taip ir yra, kad kiekviena netvarkinga siela yra pati sau bausmė*¹.
3. Be to, antrasis tobulumas, kuris yra veikimas, yra geresnis už pirmąjį, kuris yra forma arba įprotis. Todėl Filosofas pirmoje *Etikos* knygoje² įrodo, kad didžiausias žmogaus gėris – laimė – yra ne įprotis, o veikla. Tad jeigu pirmojo tobulumo atėmimas yra bausmė, tai nuodėmė, kuri atima antrąjį tobulumą (o jo netekimas daro žalą veiklai), dar labiau yra bausmė.
4. Be to, atrodo, kad kiekvienas nerimą keliantis išgyvenimas yra bausmė. O daugelis nuodėmių yra susijusios su nerimą keliančiais išgyvenimais, pvz., pavydu, tingumu, piktumu ir pan. Dauguma jų apsunkina veiklą taip, kaip nedorėlių lūpomis Išminties knygoje sakoma: *keliavome per neižengiamus tyrus* (Išm 5,7). Todėl atrodo, kad nuodėmė, kiek ji yra nuodėmė, tiek yra bausmė.
5. Be to, jeigu nuodėmė per sutapimą yra bausmė, tai kiekviena nuodėmė, kurią lydi kokio nors bausmė, bus bausmė. Tačiau pirmąją nuodėmę lydi tam tikra bausmė. Todėl reikia daryti išvadą, kad pirmąją nuodėmę yra bausmė, bet tai prieštarauja Augustinui, kuris sako, kad tik tos nuodėmės yra bausmės, kurios yra tarp pirmąją apostazės nuodėmės ir paskutinės pragaro bausmės.

6. Be to, knygoje *Apie gėrio prigimtį* Augustinas rašo³, kad blogis yra natūralaus saiko, rūšies ir tvarkos ardymas; ir čia kalba apie blogį apskritai. O toliau jis sako, kad bausmė suprantama kaip tai, kas priešinga prigimčiai. Todėl atrodo, kad kiekvienas blogis yra bausmė. Tad nereikia blogio skirstyti į bausmę ir kaltę.
7. Be to, atsitinka taip, kad nusideda tas, kuris neturi malonės. O kiekviena kaltė, kadangi ji yra blogis, atima ką nors gero. Tačiau neatima malonės gėrio, nes buvo padaryta prielaida, kad jis neturi malonės. Todėl atima prigimties gėrį, vadinasi, yra bausmė, nes, pasak Augustino, bausmei iš prigimties priklauso būti priešingai gėrio prigimčiai.
8. Be to, pats nuodėmės veikimas kiek jis yra tam tikras veikimas, tiek yra geras, ir yra iš Dievo. Vadinasi, kaltės blogis jame yra tik tiek, kiek jame yra tam tikras sugedimas. Bet kiekvienas sugedimas turi bausmės prigimtį. Todėl kaltės blogis tiek, kiek jis yra blogis, yra bausmė, ir nereikia jame atskirti bausmės nuo kaltės ir priešpriešinti vieną kitai.
9. Be to, tas, kuris pats savaime yra gėris, neturi būti naudojamas kaip blogio skirstymo priemonė. Tačiau bausmė tiek, kiek ji yra bausmė, yra gera, nes yra teisinga. Todėl ir atgailaujantieji giriami už tai, kad nori atlikti bausmę už nuodėmes. Todėl bausmė neturi būti naudojama kaip blogio skirstymo priemonė.
10. Be to, tam tikras blogis, būtent, gamtos blogis nėra nei bausmė, nei kaltė. Todėl blogio suskirstymas į bausmę ir kaltę yra nepakankamas.
11. Be to, bausmė suprantama kaip tai, kas priešinga valiai, o kaltė suprantama, kaip tai, kas daroma laisva valia. Tačiau tam tikrą blogį žmogus patiria nei savo valia, nei prieš savo valią, pvz., jeigu asmeniui nesant ir nežinant būtų pagrobtas koks nors jo daiktas. Vadinasi, blogį nepakanka skirstyti į bausmę ir kaltę.
12. Be to, Filosofas rašo, kad kiek kartų apibūdinama viena priešingybė, tiek kartų apibūdinama ir jos porininkė⁴. O gėris apibūdinamas trejopai, būtent: kaip garbingas, naudingas ir malonus. Todėl ir blogį reikia skirstyti į tris, o ne į dvi rūšis.
13. Be to, pasak Filosofo *Etikos* antrosios knygos, blogis yra įvairesnis negu gėris⁵. O gėris yra trejopas, būtent: prigimties, malonės ir garbės. Todėl atrodo, kad blogis turėtų būti dar įvairesnis ir kad blogis neteisingai suskirstytas tik į dvi rūšis.

BET PRIEŠINGA

Yra tai, ką Augustinas sako knygoje *Apie tikėjimą Petru*⁶, kad *dvejopas yra protingo kūrinio blogis: vienoks, kuriuo jis savo laisva valia išsižada aukščiausiojo gėrio; kitoks, kuriuo jis gyvenime baudžiamas*. Dėl šių dviejų kūrinio blogis vadinamas kalte ir bausme. Todėl blogis skirstomas į bausmę ir kaltę.

ATSAKYMAS

Reikia sakyti, kad protinga arba intelektualinė prigimtis, ne taip kaip kiti kūriniai, bet tam tikru ypatingu būdu susijusi su gėriu ir blogiu, nes bet kuris kitas kūrinys natūraliai nukreiptas į kokį nors atskirą gėrį, ir tik protinga prigimtis savo protu suvokia pačią bendrojo gėrio esmę ir savo valia to bendrojo gėrio siekia, todėl protingo kūrinio blogis tam tikru ypatingu skirstymu suskirstytas į kaltę ir bausmę. Mat šitaip skirstomas tik su protingais kūriniais susijęs blogis, kaip tai matyti iš pateiktos Augustino citatos, iš kurios galima suprasti ir to suskirstymo priežastį, nes kaltė suprantama kaip tai, kas daroma laisva valia, o bausmė suprantama kaip tai, kas priešinga valiai. O valią turi tik protinga prigimtis.

Šių dviejų blogybių skirtingumą galima suprasti taip: kadangi blogis priešpriešinamas gėriui, tai būtina, kad blogis būtų skirstomas taip, kaip skirstomas gėris. Gėris žymi tam tikrą tobulumą. Tobulumas yra dvejopas: pirmas – tas, kuris yra forma arba įprotis; antras – tas, kuris yra veikimas. Tačiau į pirmąjį tobulumą, kuriuo naudojamosi veikiant, galima redukuoti viską, kuo naudojames veikdami. Todėl atitinkamai ir blogis yra dvejopas. Vienas – tas, kuris yra pačiame veikiančiame tiek, kiek pastarsis stokoja formos, įpročio arba dar ko nors, kas būtina veiklai: taip aklumas arba blauzdikaulio kreivumas yra tam tikras blogis. O kitas blogis yra pačiame stokojančiame veikime, pvz., jei sakytume, kad šlubavimas yra tam tikras blogis. Kaip kituose dalykuose tenka susidurti su šiomis dviem [blogio rūšimis], taip ir valia veikiančioje protingoje prigimtyje. Akivaizdu, kad tokios prigimties netvarkingas valios veiksmas suprantamas kaip kaltė: juk kas nors smerkiamas ir kaltinamas todėl, kad laisva valia atlieka netvarkingą veiksmą. Tačiau protingame kūrinyje pasitaiko ir toks blogis, kuris atsiranda dėl gerai veiklai būtinų dalykų stokos veikiančiojo formoje, įprotyje, sieloje, kūne ar jį supančiuose daiktuose. Tokį blogį katalikų tikėjimas liepia vadinti bausme.

Bausmės prigimčiai priklauso trys dalykai. Vienas – kad ji yra susijusi su kalte: juk teisingai sakoma, kad kas nors baudžiamas, tada, kai patiria blogį už tai, ką padarė. Taip pat pagal tikėjimo tradiciją jokios žalos protingam kūrinui (nei jo sielos, nei kūno, nei išorinių gėrybių atžvilgiu) negali atsitikti, nebent tik dėl anksčiau padaryto nusižengimo asmeniui arba bent prigimčiai. Todėl reikia daryti išvadą, kad kiekvienas praradimas tokio gėrio, kuriuo žmogus turi naudotis, kad galėtų tarp žmonių gerai veikti, vadinamas bausme; panašiai ir angelų atveju. Tad kiekvienas protingo kūrinio blogis priskiriamas arba kaltei, arba bausmei.

Antras dalykas, kuris priklauso bausmės prigimčiai, yra tas, kad ji prieštarauja valiai. Juk kiekvieno valia linkusi į jo gėrį, todėl to gėrio atėmimas prieštarauja jo valiai. Tačiau reikia žinoti, kad bausmė valiai prieštarauja trejopai. Kartais ji prieštarauja veikiančiojo valiai, pvz., kai kas nors sąmoningai kenčia kokią nors bausmę. Kartais ji prieštarauja tik potencialiai valiai, pvz., kai kam nors nežinant iš jo

atimama kokia nors gėrybė, dėl ko jis sielvartautų, jeigu žinotų. O kartais – tik prigimtiniam valios polinkiui, pvz., kai kas nors stokoja dorybės įpročio, nes nenori jo turėti, nors valia iš prigimties linkusi į dorybės gėrį. O trečias, kuris akivaizdžiai priklauso kaltės prigimčiai yra tam tikra kančia. Juk tie dalykai, kurie atsitinka priešingai negu valia norėtų, kyla ne iš vidinio prado, kuris yra valia, o iš išorinio prado, kurio padarinys vadinamas kančia.

Taigi bausmė ir kaltė skirasi trejopai. Pirmaip – kaltė yra paties veiksmo blogis, o bausmė yra veikėjo blogis. Tačiau šios dvi blogybės viena su kita skirtingai susijusios prigimties ir valios dalykuose, nes prigimtyje iš veikėjo blogio kyla veikimo blogis, kaip dėl blaudikaulio kreivumo šlubuojama, o su valia susijusiuose dalykuose, priešingai, iš veiksmo blogio kyla veikėjo blogis, kuris yra bausmė, dieviškajai apvaizdai už nusikaltimą skiriant bausmę. Antraip bausmė nuo kaltės skiriasi tuo, kad nusikalstama laisva valia, o bausmė patiriama prieš valią, kaip matyti iš jau pateiktos Augustino citatos. Trečiaip – tuo, kad kaltė yra veikiančiajame, o bausmė kenčiančiajame, kaip tai akivaizdu iš Augustino traktato *Apie laisvą apsisprendimą*⁷ pirmosios knygos, kurioje kaltę jis vadina blogiu kurį darome, o bausmę – blogiu, kurį patiriame.

1. Todėl į pirmąją reikia atsakyti, jog kadangi, kaip jau sakyta, kaltės prigimčiai priklauso, kad ji būtų laisva valia, o bausmės prigimčiai – kad būtų priešinga valiai, tai neįmanoma, kad bausmė ir kaltė tuo pačiu atžvilgiu sutaptų, nes tai, kas tuo pačiu atžvilgiu sutampa negali būti laisva valia ir prieš valią. Tačiau niekas joms nekliudo sutapti skirtingais atžvilgiais: juk tas dalykas, kurio laisva valia siekiame, gali būti susietas su kuo nors, kas iš prigimties prieštarauja valiai, ir siekdami to, ko norime, susiduriame su tuo, ko nenorime. Ir šitaip atsitinka nusidėjėliams, nes netvarkingai prisirišdami prie kokio nors sukurto gėrio, jie atsiskiria nuo nesukurto gėrio ir patiria kitų panašių blogybių, kurių nenori. Tad šitaip, skirtingais atžvilgiais, kaltė ir bausmė sutampa.
2. Į antrąją atsakytina, kad paties veiksmo norima ne tiek, kiek jis yra netvarkingas, o tik dėl ko nors kito, kurio siekdama valia susiduria su minėtu netvarkingumu, kurio nenori. Šitaip [tas veiksmas] todėl, kad yra laisva valia siekiamas, turi kaltės prigimtį, o todėl, kad patiria valiai priešingą netvarką, gauna bausmės prigimties priemaišą.
3. Į trečiąją atsakytina, kad pats netvarkingas veiksmas tiek, kiek jis kyla iš valios, turi kaltės prigimtį, o tiek, kiek jį pasirinkus susiduriama su deramos veiklos kliūtimi, priklauso bausmės prigimčiai. Todėl tas pats veiksmas gali būti bausmė ir kaltė, bet ne tuo pačiu atžvilgiu.
4. Į ketvirtąją atsakytina, kad ir tokie nerimą keliantys išgyvenimai nusidedančiajame kyla prieš jo valią: juk ūmus pasirenka bausti kitą taip, kad pats dėl to nepatirtų jokio nerimo ir vargo, o kai prieš savo valią su jais susiduria, tai šis reiškinys suprantamas kaip bausmė.

5. Į penktąjį atsakytina, jog kas nors labiau vadinamas pagal tą, nuo kurio priklauso, negu pagal tą, kuris nuo jo priklauso. Tačiau nuodėmė lydinčią bausmę turi dvejopai. Vienaip turi tą bausmę, nuo kurios tam tikru būdu priklauso – taip, kaip ką nors dėl anksčiau padarytos nuodėmės apleidžia malonė ir todėl jis nusideda. Toji [ankstesnė] nuodėmė vadinama bausme todėl, kad dėl jos apleido malonė ir dėl to buvo padaryta kita nuodėmė. Todėl pirmąją nuodėmės negalima vadinti bausme, o galima tik kitas, vėlesnes nuodėmes. Kitaip nuodėmė turi lydinčią bausmę, kuri kyla iš jos pačios, pvz., atskyrimas nuo Dievo, malonės atėmimas, veikiančiojo netvarka, arba dėl išgyvenimo ar vargo kylantis nerimas, ir pagal šitaip lydinčią bausmę nuodėmė ne taip teisingai vadinama bausme, nors ir šitaip, ką kaip bausmės priežastį galima vadinti bausme taip, kaip Augustinas sako⁸, kad netvarkinga siela pati sau yra bausmė.
6. Į šeštąjį atsakytina, kad apskritai mąstomas blogis yra natūralus nykimas: mato ir tvarkos apskritai [nykimas]; bausmės blogis yra pačiame veikiančiajame, o kaltės, kiek ji yra kaltė, blogis yra pačiame veikime.
7. Į septintąjį atsakytina, jog tą, kuris neturi malonės, kaltė daro netinkamu malonei, bet ne visiškai netinkamu, o tik sumažindama tą tinkamumą. Tačiau toks atėmimas yra ne formalus kaltės blogis, o jo pasekmė, kuri yra bausmė. Mat formalusis kaltės blogis yra saiko, pavidalo ir tvarkos stoka pačiame valios veikime.
8. Į aštuntąjį atsakytina, kad veikimo gėrio sugedimas tiek, kiek jis yra gėris, kalbant iš esmės, nėra veikiančiojo bausmė, tačiau būtų veikimo bausmė, jeigu būtų galima nubausti veikimą. Bet iš to, veikime esančio gėrio sugedimo arba stokos veikiančiajame atsiranda tam tikras sugedimas arba stoka, kuri suprantama kaip bausmė.
9. Į devintąjį atsakytina, kad bausmė tiek, kiek ji siejama su subjektu, yra blogis tiek, kiek iš jo ką nors atima, bet tiek, kiek siejama su tuo veikiančiuoju, kuris baudžia, kartais turi gėrio prigimtį: tada, kai jis baudžia dėl teisingumo.
10. Į dešimtąjį atsakytina, kad tas suskirstymas, kaip jau sakyta, yra suskirstymas ne apskritai mąstomo blogio, o to blogio, kuris sutinkamas protingame kūrinyje, kuriame, kaip jau minėta, blogis negali būti, nebūdamas kalte arba bausme. Tačiau reikia suprasti, kad ne kiekvienas trūkumas turi blogio prigimtį, o tik tas trūkumas gėrio, kurį iš prigimties privaloma turėti. Todėl negalėjimas skraidyti nėra žmogaus trūkumas, todėl jis nėra nei kaltė, nei bausmė.
11. Į vienuoliktąjį atsakytina, kad tie nepatogumai arba žala, kuriuos kas nors patiria apie juos nieko nežinodamas, nors nėra nukreipti prieš aktualią valią, vis dėlto, kaip jau minėta, jie yra nukreipti prieš prigimtą ir potencialią valią.
12. Į dvyliktąjį atsakytina, kad naudingas gėris kaip į tikslą deramai nukreiptas į tai, kas malonu ir garbinga, todėl šiedu, t.y. garbė ir malonumas, yra pirmučiausios gėrybės, kurioms priešinos dvi blogybės: kaltė priešinama garbei, o bausmė – malonumui.

13. Į tryliką atsakytina, kad formą ir veikimą reikia nagrinėti kiekvieno iš šių trijų gėrių požiūriu, būtent: prigimties, malonės ir garbės ir pagal jų skirtingumą, kaip jau minėta, kaltė atskiriama nuo bausmės.

Literatūra ir nuorodos

- ¹ Cituota pagal: Aurelijus Augustinas. *Išpažinimai*, iš lotynų kalbos vertė M. Vaitkus. – Vilnius: Ardor, 1998, p. 22
- ² Aristotelis. *Rinkiniai raštai*. – Vilnius, Mintis: 1990, p. 72, 73. „Taigi atrodo, kad laimė yra tai, kas tobula, kam pakanka savęs paties; ji yra mūsų veiklos galutinis tikslas. [...] Kas tai galėtų būti? [...] Tik tam tikra protą turinčios sielos dalies veikla. [...] Aukščiausias žmogui pasiekiamas gėris yra sielos veikla jai būdingos dorybės prasme, o jeigu yra daug dorybės formų, tai geriausios ir tobuliausios dorybės prasme.“
- ³ Plg. cap. 4; PL 42, 553. „Taigi prieš klausiant, iš kur blogis, pirmiau reikia paklausti, kas yra blogis, o jis yra ne kas nors kita kaip prigimtinio saiko, rūšies arba tvarkos suardymas. Todėl bloga vadiname tą prigimtį, kuri sugadinta, nes nesugadinta be abejo yra gera. Bet ir sugadinta, kiek ji yra prigimtis, tiek yra gera, o kiek sugadinta – tiek bloga“ (Vertimas į lietuvių kalbą – mano.)
- ⁴ Žr. Aristotle, *Topica*, I, 15, 106b 14 ir toliau. „Prieštaraujančios priešingybės atvejų būtina išsiaiškinti ar ji neturi daugiau negu vieną reikšmę. Mat jei ji turi daugiau negu vieną reikšmę, tai ir jos priešingybė bus suprantama daugiau negu viena reikšmė; pavyzdžiui, „nematyti“ gali reikšti skirtingus dalykus: arba ne-
- turėti regėjimo galios, arba ja nesinaudoti. Bet jei „nematyti“ reikšia skirtingus dalykus, tai būtina, kad ir „matyti“ reikštų skirtingus, nes kiekvienai „nematyti“ reikšmei turi būti kas nors priešingo, pavyzdžiui, „regėjimo galios stokojimui“ prieštarauja „regėjimo galios turėjimas“, o „nesinaudojimui regėjimo galia“ – „naudojimas ja“. (Vertimas iš anglų ir rusų kalbų – mano.)
- ⁵ Žr. Aristotelis. *Rinkiniai raštai*. – Vilnius: Mintis, 1990, p. 92. „Be to, klysti galima įvairiai, nes, kaip teigia pitagorininkai, blogis priklauso begalybei, o gėris – tam, kas ribota.“
- ⁶ XXI, 64; PL 32, 773
- ⁷ Žr. I, 1, 1; PL 32, 1221 ir toliau. „Evodius – Pasakyk man, prašau tavęs, ar Dievas nėra blogio kūrėjas? / Augustinas – Pasakysiu, jei paaiškinsi apie kokį blogį klausi. Juk esame įpratę blogiu vadinti du dalykus: vienaip ką nors padarytą vadiname blogiu, kitaip sakome, kad kas nors patirta yra blogis“ (Vertimas į lietuvių kalbą – mano.)
- ⁸ Aurelijus Augustinas. *Išpažinimai*, iš lotynų kalbos vertė E. Ulčnaitė ir V. Stalioraitytė. – Vilnius: Aidai, 2004, p. 22. „Toku būdu, pasinaudodamas tais, kurie blogai darė, tu darei man gera, ir teisingai atsilyginai man, nusidėjėliui. Nustatei, ir taip yra, kad kiekviena netvarkinga siela yra pati sau bausmė (Kursyvas – mano).“

Iš lotynų k. vertė ir įvadą parašė
Gintautas VYŠNIAUSKAS

Versta iš: Sancti Thomae de Aquino. *Questiones disputatae De malo*, ed. Leonina kn: Tommaso d'Aquino. *Il male*, testo latino a fronte, introduzione, traduzione e apparati Fernando Fiorentino. – Milano, 2001